

Fältpiplärkan i Skåne 2001

The Tawny Pipit Anthus Campestris in Scania in 2001

RICHARD BERGENDAHL

Under 2001 fick jag i uppgift av Länsstyrelsen i Skåne och Skånes Ornitologiska Förening att genomföra en inventering av fältpiplärka i Skåne. Fältpiplärkan är en hotad art i Sverige och därmed förekommande på den röda listan över hotade arter i Sverige i kategorin starkt hotad (EN – endangered). Naturvårdsverket har åtagit sig uppgiften att framlägga ett åtgärdsprogram för bevarande av arten i och med att det befäras häcka mindre än 100 par i landet.

Min uppgift var att koncentrera mig på de förut bebodda områdena i sydöstra Skåne och de stora tunga områdena i nordöstra Skåne, såsom Ripa sandar och Rinkaby skjutfält. Nordöstra Skånes fågelklubb tog på sig uppgiften att inventera stränderna mellan Julebodaåns mynning och Äspet, mellan Fårabäck och Landön samt ytterligare 20 inlandslokaler. Martin Gierow tog på sig uppgiften att undersöka Vombsänkan.

Det blev många mils gång över karga slätter och Brösarps backars berg- och dalbane-liknade terräng, huvudsakligen i stekande sol med väldigt hög temperatur.

Inventeringsmetodik

Förra gången en heltäckande inventering skedde var 1992 (Gierow 1994). Den inventeringen baserades på inventeringen från gamla kända lokaler sedan 1983. De flesta av de lokalerna fanns i östra delen av landskapet. Lokalerna besöktes minst en gång och oftast flera under häckningssäsongen. Inventeringen var förlagd under månadsskiftet maj – juni. Totalt var 35-40 personer inblandade i inventeringsarbetet. Genom en utvärdering av alla områden där fältpiplärka förekom skapades en bild av antalet revir.

2001 års inventering baserade sig på uppgifter från föregående inventeringar 1983 och 1992. Först och främst besöktes de lokaler som hyst fältpiplärkor under 80- och 90-talen. Lokalerna besöktes minst två gånger, men ibland fler för att skapa sig en bild av hur många par som var stationära och om de fick ut några avkommor. Genom att skilja ut singelhanar från riktiga revir försökte jag se ett mönster, där man kan tänka sig att vid ett varmluftsintrång från sydost, blir förekomsten av ensamma hanar större. Vädret den här sommaren var rätt normalt för Skåne. Varm-luften kom inte förrän efter midsommar. De följande veckorna efter midsommar var det mest vindar från sydost med tillhörande varmluft.

Resultat

Totalt hittades 76 revir jämfört med 1992 års siffror som uppgick till 75-78 revir. I tabellen nedan, framgår en nedgående trend i nästan hela Skåne, även om tillsynes inte så stor sedan 1992. Jämfört med 1983 är den katastrofal. Det är endast nordöstra och sydöstra Skåne där det varit en svag uppgång. För Falsterbohalvön, Vombsänkan och nordvästra Skåne ser det fortfarande svart ut.

Sydöstra Skåne

Längs kuststräckan från Verkeåns mynning till Kabusa påträffades 17 revir, i Sjöbo kommun 3 revir och i Tomelilla kommun 6 revir. Liksom 1992 påträffades inga revir väster om Ystad. Totalt inom området konstaterades sammanlagt 27 revirhävande hanar. Av dessa var 14 i par, varav 8 gick till häckning. Fem av dessa par nedkom med juvenila. Årets resultat vilket ska jämföras med föregående inventeringar i sydöstra Skåne, 47 revir 1983 och 22-23 revir 1992.

Nordöstra Skåne

Området nordöstra Skåne omfattas av områdena norr om Verkeån. Här hittades 45 revir vilket i jämförelse från 1983 är en minskning

med 81-82 par, men en svag uppgång från inventeringen 1992. Ravlunda skjutfält och Rinkaby skjutfält som är de stora lokalerna både arealmässigt och för fältpiplärka innehåller 13 respektive 6 revir. Ravlunda skjutfält höll 22 revir 1983 för att 1992 ha minskat till 6-7 revir. Det ska tilläggas att Högstedt 1968 endast uppger 11 revir.

En liknade trend har syns på Rinkaby skjutfält där antalet revir uppgick till 24 1983, för att 1992 endast ha 4 revir. Det spekulerades i att minskningen berodde på de hårt betande nötkreaturen på Rinkaby (Gierow 1994), vilket förekommer än i dag. Antalet ungfågelproducerande par på Ravlunda, Rinkaby och området runt Ripa motorcrossbana uppgick till 7.

Fältpiplärka på Stenshuvud. Foto: Patrik Olofsson/N.

Tabell 1. Inventeringsresultaten från 1983, 1992 och 2001 uppdelade på olika områden. Gränsen mellan nordöstra och sydöstra Skåne har dragits vid Verkeån.

Delområden	Revir 2001	Revir 1992	Revir 1983	Minskning i antal revir från 1983
NÖ Skåne	45	39-40	126	81
SÖ Skåne	27	22-23	47	20
Falsterbohalvön	0	0	1	1
Vombsänkan	3	6-7	13	10
NV Skåne	0	8	23	23
Sammanlagt	76	75-78	210	134

Nordvästra Skåne

Enligt uppgifter från Kullabygdens Ornitologiska Förening har det inte förekommit några fältpiplärkor under 2001. Från att ha varit 23 revir 1983 till 8 revir 1992 har trenden bara pekats nedåt. Vad som hänt i det här området kan man bara spekulera i. Några indicier kan vara det ökade trycket av turism eller förändringar i landskapet.

Vombsänkan

I Vombsänkan finns endast tre revir kvar, varav ett är det välkända paret vid vattenverket i Vomb. Det här paret lyckades att nedkomma med 2 juvenila 2001. Även det här området visar en nedåtgående trend. Revingefältet som förr var ett säkert ställe för fältpiplärka hyser alltså ytterst få fältpiplärkor numera.

Falsterbohalvön

Enligt FiSk 2001 observerades en adult vid Ängsnäset den 1/8 som skall ha transporterat mat ut till anliggande buskmark. Då inga observationer gjorts på lokalen tidigare under året får uppgiften om häckning ses som osäker.

Sträcksiffror från Falsterbo

Under höststräcket 2001 passerade 11 sydsträckande fältpiplärkor vid Nabben i Falsterbo, mellan den 16/8-8/9 (Ola Elleström, muntl.). Bästa dagen var den 19/8 med tre stycken. Motsvarande siffror 1999 var 9 ex mellan 21/8-10/9 och för 2000 27 ex mellan 7/8-5/9 (FiSk 1999 och 2000). Vad dessa

skillnader i sträcket kan bero på kan man fråga sig. I viss del har det nog att göra med ungfågelpopulationen vissa år är mindre. Eventuellt är inte fältpiplärkan så beroende av att sträcka ut från Falsterbohalvön, men sannolikt är vädrets inverkan också en viktig faktor. Vid vissa väderlägen går sträcket troligen högt och/eller på bred front. Även i Falsterbo visar siffrorna på längre sikt dock en tydlig minskning som inte kan skyllas på vädret.

Diskussion

Under inventeringen 2001 hittades 76 revir vilket är närmast samma resultat som uppnåddes 1992 (75-78 revir). I nordöstra och sydöstra Skåne har en svag ökning noterats, medan däremot Nordvästskånes förekomst helt slagits ut.

Minskningen har pågått sedan 1800-talet, när fältpiplärkan inte var speciellt ovanlig. Denna minskning kan bero på mycket, t.ex. att sandiga marker försvinner p.g.a. tallplanteringar. Men det är nog inte bara tallen som orsakar fältpiplärkans minskning. Även övervintringsområdena söder om Sahara är av stor betydelse för fältpiplärkan. Även förändringar på rastplatser med nya faror kan orsaka minskningen. Människans ökade frihet är inte bara till fördel för naturen, som idag när våra stränder invaderas av folk som badar och vandrar längs våra stränder utan att ha en tanke på vad som finns i deras närhet. Hundar som rastas utan tillsyn är nog också en riskfaktor. När man tilltalar en person med en lösgående hund under häckningstid, om de

vill vara vänlig att koppla hunden svarar de ofta att hunden är lydig och inte rör något, men vet fältpiplärkorna om detta?

Att Sverige ligger i utkanten av utbredningsområdet kan bidra till att det finns fler hanar än honor här. Vädret kan också påverka beståndet under enskilda år. Är det dåligt väder under andra hälften av maj och första av juni när de flesta fältpiplärkorna anländer, så drar sig säkert vissa fältpiplärkor för att flyga över havet till Sverige.

Att skilja singelhanar från revirhävande är med sannolikhet ingen lätt uppgift, då arten förefaller vara väldigt rörlig. Det märktes speciellt vid ett tillfälle när jag studerade ett par som matade sina juvenila, då de använde sig av ett område med omkrets av 300 meter.

Avslutning

Beståndet av fältpiplärkor är något sänkt jämfört med 1992, men en katastrof jämfört med 1983, sedan mer än en halvering skett. Vi människor måste bli bättre på att leva med naturen istället för leva av den för att rädda de arter som idag är hotade p.g.a. ökat friluftsliv och andra mänskliga aktiviteter. Så var rädd om naturen och fältpiplärkan. Till er som vet att ni vistas i områden där det förekommer fältpiplärkor och andra fåglar som har svårt att hålla sitt bestånd i takt: informera andra som inte är lika kunniga om varför vi måste vara rädd om den biologiska mångfalden.

Jag vill tacka alla som hjälpt till med material till den här artikeln. Speciellt tack till Martin Gierow, Thomas Lindblad och Ola Elleström. Jag vill även tacka Jonas Grahn för ett gott samarbete.

Referenser

- Adolfsson, K. 1984. Fältpiplärkan i Skåne 1983. Anser 23:163-168
Fåglar i Skåne 1999 och 2000. Anser supplement 44 och 45.
Gierow, M. 1994. Fältpiplärkan i Skåne 1992. Anser 2:97-100.

RICHARD BERGENDAHL

Det skånska beståndet av fältpiplärka förefaller tämligen stabilt sett under det senaste decenniet. Jämförelser med inventeringar gjorda tidigare än så, visar dock på en drastisk tillbakagång. Foto: Patrik Olofsson/N.